

ДО ПРОБЛЕМИ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ БОЙКІВ

Наталія Громова

TO THE PROBLEM OF ETHNIC IDENTITY OF THE BOIKOS

Natalia Gromova

The article deals with the transformations of Boikos ethnic identity and their perception of the ethnonym 'boikos' based on folklore (primarily kolomyikas, as well as sayings and legends). An important source of this study was also the author's field ethnographic expeditions to the Boikos region in 2004–2024. The historiography consists of the works of Boikos researchers from the mid-nineteenth to the early twenty-first century. In addition to tracking changes in the attitude to the name 'boikos' by this ethnographic group, the author also examines the views of their neighbours – Hutsuls, Dolynians and Podolians.

It is found that the ethniconym 'boikos' is not a self-name of the above-mentioned ethnographic group of the Ukrainian ethnos, but a borrowed term, and was initially perceived negatively by this ethnographic group. The Boikos tried to reject this name, were offended if they were called so, and identified themselves mainly as Ukrainians (formerly Rusyns), without a separate local identity. This significantly distinguished them from the Hutsuls. However, over time, under the influence of the printed word, with the emergence of ethnographic and local history museums with the same name in the district centers of the Boikos region, and with the development of regional tourism, the Boikos gradually changed their attitude to this name to a positive one and are no longer shy away from it, but proud of it.

At the same time, all of this applies only to the Galician part of the Boikos region. The Transcarpathian Boikos remain 'Boikos' only on the pages of scholarly works, and because of the unity of their traditional and everyday culture with the Galician Boikos. They continue to call themselves 'Verkhovyntsi' and 'Ukrainians'.

Keywords: Boikos, Hutsuls, Podolians, Dolynians, Verkhovyntsi, Ukrainians, Rusyns, ethnographic group, subethnic group, ethnicity, ethniconym, ethnic identity, kolomyika, legends.

Бойки є однією з трьох етнографічних груп українського народу, що проживають у Карпатах, а саме в північно-західній їх частині. Вони досі певною мірою зберегли свою локальну самосвідомість. За адміністративним поділом України до реформи 2020 року територія історико-етнографічного регіону Бойківщина охоплювала південно-західну частину Рожнятівського і майже весь Долинський (за винятком його північної смуги) райони Івано-Франківської області; Сколівський, Турківський, південну смугу Стрийського, Дрогобицького, Самбірського і більшу частину Старосамбірського районів Львівської області; Воловецький, північну частину Міжгірського та Великоберезнянського районів Закарпатської області (Бойківщина 1983, с. 28). Тривалий час, до завершення Першої світової війни, галицька Бойківщина входила до складу Австро-Угорщини (а між Першою та Другою світовими війнами – до Польщі), Закарпатська ж – до Угорщини (до 1944 р.). Попри політичну розірваність, бойки Прикарпаття і Закарпаття завжди зберігали господарсько-культурні та родинно-побутові зв'язки (Тиводар 1999, с. 44). По завершенню Другої світової війни дві роз'єднані частини Бойківщини возз'єдналися у складі УРСР, проте частина її західних земель так і залишилася у складі Польщі, а населення цих земель було примусово переміщене у 1946–1951 рр. на захід Польщі, під німецький кордон.

Переважає більшість населення Бойківщини – селяни. У містах, районних центрах (Сколе, Турка, Воловець, Міжгір'я, Самбір, Долина, Болехів), бойки також в основному проживають у власних будинках і мають приватне господарство. Винятками, більш урбанізованими містами з багатоповерховою забудовою є Стрий, Борислав і Дрогобич. Основним господарським заняттям бойків вже у XIX ст. було землеробство, а в давніші часи бойки були переважно

скотарями, про що свідчать і назви населених пунктів Волове, Воловець, Товарна, Турка, Ско-
тарське та ін. (Кляшторна 2010, с. 9).

Сприйняття самими бойками етніконіма (назви етнографічної групи) «бойки» не є однознач-
ним. Вже дослідники кінця XIX століття – І. Вагилевич, І. Верхратський, О. Партицький, І. Ко-
перніцкі, А. Петрушевич, І. Наумович, В. Охримович та інші – фіксували часте неприхильне
ставлення українських горян до назви «бойко». Так, Іван Франко вказував, що «Назва бойки...
є кличкою, яку дають мешканці долин мешканцям гір. Вони самі називають себе не так, а вер-
ховинцями (мешканцями гір або узгір'я)» (Франко 1982, с. 74). Яків Головацький зазначив, що
сам народ ніколи не називав себе бойками, кожен відгукувався на це ім'я з обуренням, вважа-
ючи його образливим: «*Бойкнуло би тобі в череві! Який я бойко? Я такий же русин, як і ти*»
(Головацький 1878, с. 720). Вже у XIX столітті жителі південно-східної межі Бойківщини (с. Ясінь,
Перегінське, Сливки) вказували, що бойки живуть західніше (Потебня 1880, с. 85). «Подекуди
бойки цураються своєї назви, вважаючи її за образливу, і називають себе верховинцями. На
Закарпатті назва «бойки» мало поширена» (Рабій-Карпинська 1993, с. 233). За даними наших
польових етнографічних досліджень у 2005 р., жителі сіл Воловецького району Закарпаття і
в наш час називають себе «верховинцями». На галицькій Бойківщині Наталія Кляшторна за-
фіксувала самоназву «гірняки» (Кляшторна 2010, с. 11). В с. Нагуєвичих на Дрогобиччині та
с. Фалиш на Стрийщині кажуть, що бойки живуть не тут, а далі, в горах. Подібне відзначила
польська дослідниця Катерина Козюра: «Їдучи до Либохори Турківського району, я мала надію
зустріти широко описуваних у літературі бойків. Моє розчарування було тим більше, що там
практично ніхто про них не чув! Бойками завжди були ті, що мешкали десь далі. І навіть біль-
ше: те, що для сторонніх дослідників було типово бойківським (елементи матеріальної культу-
ри) – для місцевих жителів не становило жодної вартості. Їх щоденне життя точилося навколо
праці в полі або в лісі, щотижневих розваг у місцевому клубі чи футбольних матчів місцевої
команди» (Козюра 2010, с. 115)

За нашими опитуваннями у 2004–2024 рр., лише на західній частині Бойківщини (Турків-
щина, Сколівщина) населення сприймає себе як бойків, та й то не завжди. Ось показове ін-
терв'ю кореспондента, бойка з Гошева Михайла Мельниковича із респондентом років 70-ти з
села Гнила (Карпатське) на Турківщині, у грудні 2024 року: «*У нас люди бойками не кликали*
(тобто не називали так самі себе). *Був колись тут чоловік старий, якого (тутешні селяни)*
кликали Бойком. Але він не писався Бойко (це не його прізвище за паспортом). *Його кликали*
так (вулична кличка, дуже поширене явище у бойків – коли один одного люди в селі знають
не за прізвищем, а «по-вуличному»). *А в селі інших не називали бойками. Взагалі нашу місце-*
вість всіх називали бойками (вочевидь, мова про літературну, наукову назву). *Бойки – це від*
чого пішло? Від того, що був міцним, борзий, як колись казали, вольовий і не боялися. Самі,
щоби єден між другим (тобто люди в Гнилій один одного), *то не називали бойками* (<https://www.facebook.com/100063701801195/videos/646951351331857>). В низькогір'ї по східному кор-
дону Бойківщини (Дрогобиччина, Стрийщина) і на Закарпатті в переважній більшості жителі
Бойківщини усвідомлюють себе переважно лише українцями (до середини ХХ ст. – русинами).
«Незважаючи на свою вікову роз'єднаність, українське населення Карпат усвідомлювало себе
к частину української нації» (Гринів 1996, с. 35). В цьому аспекті можна відзначити їхню різю-
чу відмінність від гуцулів, у яких чітко проявлена подвійна ідентичність: локальна – гуцули, і
загальноетнічна – українці, і обома вони пишаються. За цієї ознакою видатний фольклорист
Роман Кирчів класифікував бойків як етнографічну групу, а гуцулів – як субетнос (у рукописних
зауваженнях до моєї кандидатської дисертації).

Сусіди бойків здавна називали їх бойками, вкладаючи в цю назву певне зневажливе зна-
чення, що викликало упереджене відношення до неї і самих її носіїв (Франко 1981, с. 147). За-
карпатські гуцули часто вживали вираз «*ти печений бойко*», що означало забитий, затурканий
селянин (Тиводар 1999, с. 45). Цю думку підтверджує подільське прислів'я «*Витріщився, як*
бойко на боги» – з натяком на те, що у бойків немає ікон. Проте це не відповідає істині: ще на
початку ХХ століття в курних бойківських хатах ікони не вішали, щоб не закоптити їх димом, а
розміщали їх надворі, під стріхою (Свенцицкая 1914, с. 296). Тому сторонній глядач, не помі-
тивши їх у звичному місці на покуті, міг зробити хибний висновок про відсутність ікон узагалі.

Гуцульські коломийки, в яких виразно звучить негативно-зневажливе ставлення до бойків:

Ой ти, бойку, старий бойку, в великій крисані,

Витягну ти віз на хату, на стодолу сані (Коломийки 1970, с. 120)

Ой ти, бойку, ой ти, бойку, я на тебе гойкну,

Ой ти, бойку, здогадайся, за двері сховайся (Українські народні пісні 1971, с. 241).

Жителі рівнинного Закарпаття, долиняни, також насміхалися над бойками, виставляючи їх такими охочими до бійок, що й після смерті не вгамовуються:

*Ой людоньки, умер бойко, бойкови дзвонили,
Як ся схопив із лавиці – ледве го імили* (Тиводар 1999, с. 45).

Від самих бойків етнографи і фольклористи записали низку коломийок, у яких можна почути насміхання із самих себе, самоіронію:

*Ой, гуцули, гуцулоньки, де-сьте бойка діли,
Ци-сьте его іспекли, чи сирого зйіли?
Ой ми бойка не пекли, ни сирого йіли,
Пішов бойко в полонину,
Там го вовци зйіли* (с. Сенечіл Долинського повіту) (Скорик 1931, с. 12).
*Тікав бойко з Коломиї та впав у поміі,
Мусіли го ратувати дівки чорнобриві* (Скорик 1931, с. 12).
*Й акувала зозуленька та й буде кувати,
Не будеш ми, моя мила, бойком називати* (Коломийки 1970, с. 120).

Неприхильне ставлення до назви «бойки» зумовлювалось і тим, що нею чужоземні поневолювачі часто намагалися відмежувати українських горян від українського народу, а різні чиновники та пани часто вживали цю назву як лайливий вираз. Тому бойки здебільшого віддавали перевагу місцевим самоназвам «гірняк», «гірські люди», «верховинці» (Кирчів 1978, с. 5), «русини» (Скорик 1931, с. 12). Все це наштовхує на думку, що термін «бойки» є екзоетніконімом, а не самоназвою даної етнографічної групи.

На думку знаного дослідника Закарпаття Михайла Тиводара, назва «бойки» почала сприйматися самими бойками як самоназва лише під впливом друкованого слова з кінця ХІХ ст. (Тиводар 1999, с. 45). Це знайшло відображення у низці бойківських коломийок:

Ой віддала мене мати за бойка, за бойка

Тепер же моя доля буде легойка (Записано Громовою Н. О. 4 липня 2005 р. в с. Завадці Сколівського району Львівської області від Марочканич Теодозії Миколаївни, 1930 р. н.).

*Ой піду я межи гори, там, де наші бойки,
Де музика дрібно грає, скачуть полегойки* (Скорик 1931, с. 14).

*А музика файно ігра дрібойка, дрібойка,
А я собі полюбила за Бескидом бойка* (Тиводар 1999, с. 45).

А я собі бойка, бойка, то я си гладойка,

А ти собі гуцулянка, та й зателепанка (с. Жукотин, повіт Турка) (Скорик 1931, с. 14).

Ой упали сніги в горах, бойко си не жури,

Вбує собі ходачата, люльку си закури (с. Жукотин, повіт Турка) (Скорик 1931, с. 14).

А у горах сніги впали, бойко ся не жури

П'є горівку, любить дівку, та й ся порох кури (записано Громовою Н. О. 30 червня 2005 р. від Кавчака Олексія Костянтиновича в с. Мита Сколівського району Львівської обл. 1940 р. н.)

Ой бойківська дівчиночка, бойківська, бойківська,

Червонийка, чепурнийка, сховайся, подільська (с. Жукотин, повіт Турка) (Скорик 1931, с. 172).

Водночас бойки в своїх коломийках насміхалися над своїми сусідами-горянами гуцулами:

Гуцулочка-попіночка корови доїла,

Собака сі присунула, молока виїла.

Собака сі присунула з тісної вулиці

Та й виїла молоко з нової дійниці (Коломийки 1970, с. 122).

Ішов гуцул з полонини, а гуцулка плаєм

Посідали край дороги, зробили сніданне.

Що то було за сніданне – не було що їсти,

Виліз гуцул на гуцулку та й не може злізти. (записано Громовою Н. О. 30 червня 2005 р. від Борисовича Василя Олексійовича 1965 р. н. в с. Орявчик Сколівського району Львівської області).

Позитивне сприйняття бойками своєї назви неодноразово фіксувалось етнографами. Так, зі слів отця Михайла Реваковича з с. Волосянки Сколівського повіту, «загал бойків і в теперішніх часах вправді не хваляться сею назвою, але й не гніваються, коли їх так називають» (Скорик 1931, с. 12). Проф І. Пилипчак вказує, що мешканці Тиряви Сільної, повіт Сянік «з гордістю називають себе бойками» (Скорик 1931, с. 12). У 1970 роках в ході експедицій на Бойківщину, організованих Інститутом народознавства у Львові (с. Лавочне на Сколівщині) (Наукові архівні фонди ІМФЕ, арк. 6), а також в ході наших польових досліджень (в с. Фалиш на Стрийщині) з'ясовано, що деякі бойки з гордістю вважають себе такими, зазначаючи, що саме

вони зупинили монголо-татарське військо від вторгнення в Європу, а також вибили з гір інших ворогів – поляків, мадярів. Тобто слово «бойки» походить від «бити», але в позитивному розумінні (сили, мужності, хоробрості), а не негативному (забіякуватості, на чому наполягав А. Петрушевич) (Кирчів 1978, с. 105–106). Це народне трактування початку ХХІ ст., зафіксоване нами, є близьким до спостереження члена «Руської трійці», бойка за походженням Івана Вагилевича ще у першій половині ХІХ ст.: *«Сам люд часто виводить назву «бойко» від слова «бойкий», тобто від властивих його вдачі завзятості і запальності»* (Вагилевич 1978, с. 117).

Наш сучасник, бойко Любомир Коваль с. Осталовичі Перемишлянського району Львівської області (предки якого, з його слів, спустилися з гір, з Торунського перевалу), розповів легенду з циклу антропологічних оповідей про творення окремих етносів, у якій новостворений Богом бойко постає одразу хитрим і підприємливим, і має зиск від самого Бога, що теж подається як чеснота, а не вада:

«Думаю, що вкрай мало є наших людей, які б не чули, як кажуть про щось чи про когось у Карпатах – мовляв, він старий, як Бойків сьвіт...»

Створив Господь бойка, роздивився його зі всіх боків та й каже:

– Айди, який файний легінь вийшов. Щоби'сь хтів, аби'м Я для тебе ще зробив?

Бойко задумався і каже:

– Хочу, богойку, 'би довкола мене всьо було таке ладне і розмаїте, лиш не занадто пишне. Жеби були гори красиві, озера повні риби, бистрі ріки і полонини квітучі. А туй, на полонинах, най би ся пасли корови. І аби таких корів більше ні в кого з ближчих і дальших сусідів не було...

Не довго хоч і не скоро, але утворилося навколо бойка все так, як він хотів – мальовничі Бескиди, глибоке і студене озеро Синевир, просторі полонини на Боржаві, прикрашені водоспадом Шипіт. І тут же, зовсім поруч, паслося стадо корів.

Видоїв бойко їдну-другу корову, лиг'нув си того молока... від задоволення аж зажмурився і цмокнув язиком.

– Чи може ще чогось хочеш, чоловіче? – запитався Всевишній.

– Сердечно дякую, богойку! – низько вклонився хлоп Творцеві. – Бойко нігди нич зайвого не потребує. Всьо решту я си зроблю сам.

Річ у тім, що тоди, в ті далекі часи, бойко ще ніц не чув за москалів; унакше би ще чогось попросив.

На тото Бог каже:

– Тоди я хочу в тебе дещо попросити.

– Ясне! – втішився чоловік. – Для мене то є велика радість – стати Тобі у пригоді.

– Раз ти вже все одно видоїв худобу, то дай ми хлєпнути молока. Цілу вічність я щось ніцно творю і творю, а молока ще ні разу не пив'їм; навіть не знаю, яке воно на смак.

Бойко налив повне горнятко молока і подав Господові. Той си хлєпнув раз-другий-третий... так і всеньке горнятко випив. Після чого чемно подякував і зібрався вже щезати – на гори з полонинами нагло впали тумани, піднявся вихор. Але дивиться Бог – щось бойко переминається з ноги на ногу ще й кучму в руках мняцькає – тагіби має сі щось спитати, лиш сі встидає.

– Смачне твоє молоко, – сказав Всевишній. – Ти може ще чогось хочеш?

– Ая, – відповів бойко, – злотий римський за горнє молока...

(ця бойківська бувальщина ще з благословенних часів бабці Австрії; від мого діда, якщо що). А такі корови на Бойківщині справді були... аж до середини 1990-х років. Останню зарізали після остаточного розвалу колгоспів. Розводили їх ще з незапам'ятних часів у селі Либохори; з їхнього молока у сироварнях Біласовиці на схилах гори Пікуй робили т.зв. «їдкий сир» – єдиний в Європі, між іншим» (Коваль).

Поширенню позитивної коннотації етніконіма «бойки» сприяє в наш час, в період незалежної України, і діяльність бойківської інтелігенції, яка засновує науково-культурологічні товариства (громадські організації) під назвою «Бойківщина» у районних центрах регіону. Так, НКТ «Бойківщина» у місті Дрогобич є спадкоємцем традицій такого ж об'єднання, яке діяло у 1927–1939 рр. в м. Самборі. Підставою для відновлення товариства стало рішення організаційних зборів (1992 р.) прихильників активізації систематичного дослідження регіону та сприяння розвитку його культури і господарства. У самому місті Самбір окремо діє Самбірське регіональне науково-культурологічне товариство «Бойківщина». Музей «Бойківщина» працює у місті Турка.

У Львові успішно функціонує товариство «Бойківщина», яке має свої сторінки в соцмережах (<https://www.facebook.com/boykivschyna>) і активно пропагує бойківську традиційно-побутову культуру. Поза інтернетом, в реальному житті товариство «Бойківщина» організовує численні культурні заходи, інсценізацію свят на території львівського ресторану «Бойківська гостина».

Сприяє поширенню знань українців і зарубіжних гостей про бойківську традиційну духовну і матеріальну культуру, а отже, і гордості бойків своїми здобутками, і розвиток туризму в регіоні. Розбудова великих готелів і невеличких садиб, осередків зеленого туризму, розпочалася на Бойківщині спершу поряд із гірськолижними центрами – передовсім у смт Славське. А потім розширилася ф на всі гори, оскільки у нас час бурхливого розвитку технологій люди все частіше прагнуть усамітнитися, побути наодинці з природою. Ці тенденції збільшилися і в останні роки – через епідемію коронавірусу (2020–2022) та російсько-українську війну (2022 – до сьогоднішніх днів). Серед туристичних послуг, окрім прокату гірськолижного спорядження, бойки пропонують також страви національної кухні, вилов форелі, катання на конях, доїння овець на високогірних полонинних випасах, фотосесії у бойківському одязі і залучення до традиційного святкування Різдва, зокрема, до колядування та вертепу.

Важливо зазначити, що все це стосується тільки галицької Бойківщини. Закарпатські бойки залишаються «бойками» тільки в наукових працях, а також з огляду на єдність традиційно-побутової культури із галицькими бойками. Це зокрема, засвідчують наші польові дослідження традиційної Різдвяної обрядовості бойків у 2004–2024 роках. У Міжгірському і Воловецькому районах Закарпаття місцеве населення самоідентифікується і до сьогодні як «верховинці» і «українці». В середині лютого 2025 я мала розмову з Мар'яною Місик, проектною менеджеркою Центру підтримки підприємництва громади с. Синевир на Міжгірщині, і вона зазначила, що *«ми рахуємось самим південно-західним краєм Бойківщини, але місцеве населення себе бойками не називає»*.

Отже, можемо зробити висновок, що термін «бойки» відпочатково сприймався однойменною етнографічною групою негативно, як чужа і нав'язана назва, проте з плином часу, завдяки невтомній роботі письменників, науковців, музикантів та інших представників інтелігенції, а також завдяки розвитку туризму бойки прийняли цю назву як свою і пишаються нею.

Список джерел та літератури

- ВАГИЛЕВИЧ, І., 1978, Бойки, русько-слов'янський люд у Галичині. Жовтень, 12, 117–130.
- ГОЛОВАЦКИЙ, Я. Ф., 1878, Карпатская Русь. Географическо-статистические и историческо-этнографические очерки Галичины, северо-восточной Угрии и Буковины. Народные песни Галицкой и Угорской Руси, собранные Я. Ф. Головацким. Ч. I. М.: Издание Императорского общества истории и древностей российских при Московском университете, 557–747.
- ГРИНІВ О., 1996, Самоусвідомлення українського населення Карпат у загальнонаціональному контексті. Третій Міжнародний конгрес українців, 26–29 серп. 1996 р.: Політологія. Етнологія. Соціологія: Доп. та повідомл. Відп. ред. Петровський О., Шаповал Ю., Пономарьов А. Харків: Око, 32–37.
- КИРЧІВ, Р. Ф., 1978, Етнографічне дослідження Бойківщини. К.: Наукова думка.
- КИРЧІВ, Р. Ф., 1995, До проблем етнографічного районування України. Народознавчі зошити, 3, 129–132.
- КЛЯШТОРНА, Н., 2010, Байка про бойка. К.: Макрос.
- КОВАЛЬ Любомир. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/tovarystvo.boykivschyna.sambir/posts/pfbid02yj9GqpJsSzeTg2CcvXZxMcBTQDpaSa8Tc5EKNcayvRzUKqH3fumo4iPBME3iMH8l>
- КОЗЮРА, К., 2010, Бойки в Либохорі. Між етнографією XIX–XX ст. і сучасністю. Łemkowie, Bojkowie, Rusini – historia, współczesność, kultura materialna i duchowa T. III. [Ed.] S. Dudra, B. Halczak, R. Drozd, I. Betko, M. Šmigel'. Głogów, 107–115.
- Коломийки в записках Івана Франка, 1970, Упорядкування текстів, передмова та примітки О. І. Дея. К.: Музична Україна.
- Наукові архівні фонди рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Ф. 1. Оп. 2. Од. зб. 228. Арк. 6.
- ПОТЕБНЯ, А. А., 1880, Рец. на кн.: Народные песни Галицкой и Угорской Руси, собранные Я. Ф. Головацким. В 3 ч., 4 т. М.: Издание Императорского общества истории и древностей российских при Московском университете, 1878. Записки имп. Академии наук. СПб., 37. II. Приложение № 4, 64–152.
- РАБІЙ-КАРПИНСЬКА, С., 1993, Бойки. Енциклопедія українознавства. Перевидання в Україні. К.: Глобус, 1, 149–150.
- СВЕНЦИЦКАЯ, А., 1914, К этнографии бойков. Живая старина. Пг., 3–4, 295–304.
- СКОРИК, М., 1931, До статті «Про назву «Бойки»». Літопис Бойківщини. Самбір, I.I, 172–173.

- СКОРИК, М., 1931, Про назву «Бойки». Літопис Бойківщини. Самбір, I.I, 6–23.
- ТИВОДАР, М., 1999, Етнографічне районування українців Закарпаття (за матеріалами традиційної культури другої половини XIX – першої половини XX ст.) CARPATICA – CARPATIKA. 6: Етнічні та історичні традиції населення Українських Карпат кінця XVIII–XX ст. Ужгород: Ужгородський державний університет, 4–64.
- Українські народні пісні в записах Володимира Гнатюка, 1971, Упоряд., вступ. ст. та примітки М. Т. Яценко. К.: Музична Україна.
- ФРАНКО, І. Я., 1981, Звідки взялася назва «бойки»? Франко, І. Я., Зібр. тв. у п'ятидесяти томах. К.: Наукова думка, 29, 411–415.
- ФРАНКО, І. Я., 1982, Етнографічна експедиція на Бойківщину. Франко І. Я. Зібр. тв. у п'ятидесяти томах. К.: Наукова думка, 36, 68–99.

References

- FRANKO, I. Ya., 1981, Zvidky vzialasia nazva «boiky»? [The origin of the name «the Boikos»?] Franko, I. Ya., Zibr. tv. u piatydesiaty tomakh. K.: Naukova dumka, 29, 411–415. [In Ukrainian].
- FRANKO, I. Ya., 1982, Etnohrafichna ekspedytsiia na Boikivshchynu [Ethnographic expedition to Boikivshchyna]. Franko I. Ya. Zibr. tv. u piatydesiaty tomakh. K.: Naukova dumka, 36, 68–99. [In Ukrainian].
- HOLOVATSKYI, Ya. F., 1878, Karpatskaia Rus. Heohraficheskoe-statisticheskoe i istoricheskoe-etnograficheskoe ocherki Halichiny, severo-vostochnoi Uhrii i Bukoviny [Carpathian Rus. Geographical-statistical and historical-ethnographic sketches of Galicia, north-eastern Ugric Rus and Bukovina]. Narodnye pesni Halitskoi i Uhorskoi Rusi, sobrannye Ya. F. Holovatskim. Ch. I. M.: Izdanie Imperatorskogo obshchestva istorii i drevnostei rossiiskikh pri Moskovskom universitete, 557–747. [In Russian].
- HRYNIV, O., 1996, Samousvidomlennia ukrainskoho naseleennia Karpat u zahalnonatsionalnomu konteksti [Self-awareness of the Ukrainian population of the Carpathians in the national context]. Tretii Mizhnarodnyi konhres ukrainistiv, 26–29 serp. 1996 r.: Politolohiia. Etnolohiia. Sotsiolohiia: Dop. ta povidoml. Vidp. red. Petrovskiy O., Shapoval Yu., Ponomarov A. Kharkiv: Oko, 32–37. [In Ukrainian].
- KLIASHTORNA, N., 2010, Baika pro boika [The fable about the boiko]. K.: Makros. [In Ukrainian].
- Kolomyiky v zapysakh Ivana Franka [Kolomyikas in the recordings of Ivan Franko], 1970, Uporiadkuvannia tekstiv, peredmova ta prymitky O. I. Deia. K.: Muzychna Ukraina. [In Ukrainian].
- KOVAL Liubomyr. [Online]. Available from: <https://www.facebook.com/tovarystvo.boikivshchyna.sambir/posts/pfbid02yj9GqpJsSzeTg2CcvXZxMcBTQDpaSa8Tc5EKNcayvRzUKqH3fumo4iPBMEC3iMH8I> [In Ukrainian].
- KOZIURA, K., 2010, Boiky v Lybokhori. Mizh etnografieiu XIX–XX st. i suchasnistiu [The Boikos in Lybokhora. Between the ethnography of the nineteenth and twentieth centuries and the present]. Łemkowie, Bojkowie, Rusini – historia, współczesność, kultura materialna i duchowa T. III. [Ed.] S. Dudra, B. Halczak, R. Drozd, I. Betko, M. Śmigiel. Głogów, 107–115. [In Polish].
- KYRCHIV, R. F., 1978, Etnohrafichne doslidzhennia Boikivshchyny [The ethnographic study of the Boikivshchyna]. K.: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- KYRCHIV, R. F., 1995, Do problem etnohrafichnoho raionuvannia Ukrainy [To the problems of ethnographic zoning of Ukraine]. Narodoznavchi zoshyty, 3, 129–132. [In Ukrainian].
- Naukovi arkhivni fondy rukopysiv ta fonozapysiv Instytutu mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnologii im. M. T. Ryl'skoho NAN Ukrainy [Scientific archival fonds of manuscripts and phonorecords of the Rylsky Institute of Art History, Folklore and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine]. F. 1. Op. 2. Od. zb. 228. Ark. 6. [In Ukrainian].
- POTEBNIA, A. A., 1880, Rets. na kn.: Narodnye pesni Halitskoi i Uhorskoi Rusi, sobrannye Ya. F. Holovatskim [Review of the book: Folk Songs of Galicia and Ugric Rus collected by J. F. Golovatski]. V 3 ch., 4 t. M.: Izdanie Imperatorskogo obshchestva istorii i drevnostei rossiiskikh pri Moskovskom universitete, 1878. Zapiski imp. Akademii nauk. SPb., 37.II. Prilozhenie № 4, 64–152. [In Russian].
- RABII-KARPYNSKA, S., 1993, Boiky [The Boikos]. Entsyklopediia ukrainoznavstva. Perevydannia v Ukraini. K.: Hlobus, 1, 149–150. [In Ukrainian].
- SKORYK, M., 1931, Do statti «Pro nazvu «Boiky» [To the article «About the name «The Boikos»]. Litopys Boikivshchyny. Sambir, I.I, 172–173. [In Ukrainian].

SKORYK, M., 1931, Pro nazvu «Boiky» [About the name «The Boikos»]. Litopys Boikivshchyny. Sambir, I.I, 6–23. [In Ukrainian].

SVENTSITSKAIA, A., 1914, K etnografii boikov [To the ethnography of the Boikos]. Zhyvaia starina. Pg., 3–4, 295–304. [In Russian].

TYVODAR, M., 1999, Etnografichne raionuvannia ukraintsiv Zakarpattia (za materialamy tradytsiinoi kultury druhoi polovyny XIX – pershoi polovyny XX st.) [Ethnographic zoning of Ukrainians in Transcarpathia (based on the materials of traditional culture of the second half of the XIX – first half of the XX century)] CARPATICA – KARPATYKA. 6: Etnichni ta istorychni tradytsii naselennia Ukrainykh Karpat kintsia XVIII–XX st. Uzhhorod: Uzhhorodskiy derzhavnyi universytet, 4–64. [In Ukrainian].

Ukrainski narodni pisni v zapysakh Volodymyra Hnatiuka [Ukrainian folk songs recorded by Volodymyr Hnatiuk], 1971, Uporiad., vstup. st. ta prymitky M. T. Yatsenko. K.: Muzychna Ukraina. [In Ukrainian].

VAHYLEVYCH, I., 1978, Boiky, rusko-slovianskyi liud u Halychyni [The Boikos, the Russo-Slavic people in Galicia]. Zhovten, 12, 117–130. [In Ukrainian].

До проблеми етнічної ідентичності бойків

В статті розглядаються трансформації етнічної ідентичності бойків і сприйняття ними етніконіму «бойки» на матеріалах фольклору (передовсім коломишок, а також приказок і легенд). Важливим джерелом даного дослідження стали також польові етнографічні експедиції авторки на Бойківщину в 2004–2024 рр. Історіографію складають праці дослідників Бойківщини від середини XIX до початку XXI ст. Окрім відстеження змін у ставленні до назви «бойки» самою цією етнографічною групою, розглянуті також погляди на бойків від їхніх сусідів – гуцулів, долинян і подолян.

Виявлено, що етніконім «бойки» не є самоназвою вищезгаданої етнографічної групи українського етносу, а є запозиченим терміном, і спершу сприймався його носіями негативно. Бойки намагалися відкараскатися від цієї назви, ображались, якщо їх так називали, і ідентифікували себе переважно як українці (раніше – русини), без виділення окремої локальної ідентичності, що суттєво відрізняло їх від гуцулів. Проте з часом, під впливом друкованого слова, з постанням у районних центрах Бойківщини етнографічних та краєзнавчих музеїв із такою ж назвою, з розвитком регіонального туризму, бойки поступово змінили своє ставлення до цієї назви на позитивне і вже не цураються, а пишуться нею.

Разом з тим наголошується, що все це стосується тільки галицької частини Бойківщини. Закарпатські бойки залишаються «бойками» тільки на сторінках наукових праць, а також з огляду на єдність традиційно-побутової культури із галицькими бойками. Вони продовжують себе називати «верховинці» і «українці».

Ключові слова: бойки, гуцули, подоляни, долиняни, верховинці, українці, русини, етнографічна група, субетнос, етнос, етніконім, етнічна ідентичність, коломишки, легенди.

Natalia Gromova, Candidate of Historical Sciences, Docent of the Department of Ethnology and Local History, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Наталія Громова, кандидатка історичних наук, доцентка кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9738-2396>

Received: 02.03.2025

Advance Access Published: April, 2025